

İlgili Kanun / Madde

4857 S. İşK/41

1475 S. İşK/14

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2023/6236

Karar No. 2023/7460

Tarihi: 22.05.2023

- TAKAS
- TAKASIN HUKUKİ NİTELİĞİ
- TAKASIN İLERİ SÜRÜLMESİNİN KOŞULLARI

ÖZETİ: Takas, borcu sona erdiren nedenlerden biridir. 6098 sayılı Kanun'un 139 uncu maddesi uyarınca, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar parayı veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise iki tarafın her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Sonuçta her iki borç da az olanı oranında sona erer.

Takastan bahsedilmek için, her şeyden önce iki ayrı kimsenin karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı olmaları gerekir. Henüz doğmamış veya takas anında sona ermiş alacaklar takas edilemez. Takas edilecek alacaklar aynı nitelikte, aynı türden olmalıdır. Borçlar doğdukları anda aynı türden olabileceği gibi sonradan da aynı türden olabilirler. Ancak takas hakkının kullanıldığı anda, mutlaka aynı türden olmaları zorunludur. Bir alacağın takası için gerekli olan bir diğer şart da alacağın muaccel olmasıdır. Alacaklı tarafından zaman itibarıyla ifası istenebilir bir borç olması gerekir. Takas edilecek alacağın muaccel olması, buna karşılık asıl alacağın (karşı taraf asıl alacağının) sadece ifa edilebilir bulunması yeterlidir. Takas hakkını ileri sürenin alacağı, dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Takası ileri süren tarafın alacağının tartışmalı olması, takas ileri sürülmesine engel

değildir. Alacağı tartışmasız olan taraf bu takasa itiraz edebilir ve kendi alacağını dava edebilir. Takası ileri süren tarafın bunun için dayandığı alacak, talep ve dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Bunun istisnası zamanaşımına uğramış borçlarda görülür. 6098 sayılı Kanun'un 139 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre zamanaşımına uğrayan alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla mümkündür.

Kanun takas için bir irade açıklaması aramaktadır. Takası gerçekleştirmek için irade açıklamasına takas beyanı denir. Bu beyan tek taraflı bir hukuksal işlemdir. Bu işlem bir yenilik doğuran hakka dayanır. Tarafların biri, borcu ile alacağını takas ettiğini karşı tarafa bildirerek bu hakkını kullanmış olacaktır. Takas hukuki niteliği itibari ile bozucu yenilik doğuran bir haktr. Borçlunun takas hakkını kullanma isteğini, alacaklıya bildirmesi gerekir. Takas bir sözleşme olmadığı için karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Takas aynı zamanda borcu sona erdirdiği için bir tasarruf işlemidir. Bu nedenle borçlunun takas edilecek alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

Takas bir def'idir. Taraflarca ileri sürülmedikçe kendiliğinden dikkate alınmaz. Takas, karşılık dava olarak ileri sürülebileceği gibi def'i olarak da ileri sürülebilir. Takasın def'i olarak ileri sürüldüğü davada, takas ve mahsup sonucu kalan ve hüküm altına alınan miktar üzerinden yargılama harcı alınacak, takas ve mahsup def'i nedeni ile reddedilen miktar üzerinden ileri süren yaranına vekâlet ücreti ve yargılama giderine karar verilecektir.

Taraflar arasındaki alacak davasında yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince 27.06.2019 tarihli ve 2017/411 Esas, 2019/259 Karar sayılı karar ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davacı ve davalı vekilleri tarafından istinaf edilmesi üzerine, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesinin 23.12.2021 tarihli ve 2020/1746 Esas, 2021/2812 Karar sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi kararının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 353 üncü maddesinin

birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca kaldırılmasına ve dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

İlk Derece Mahkemesince, Bölge Adliye Mahkemesinin kaldırma kararı doğrultusunda yapılan yargılama sonucunda yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; iş sözleşmesinin iş bitimi gerekçesiyle işverence feshedildiğini ancak işçilik alacaklarının ödenmediğini ileri sürerek ödenmeyen kıdem ve ihbar tazminatı ile ücret, asgari geçim indirimini, fazla çalışma ücreti, hafta tatili ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, yıllık izin ücreti ile bloke edilen alacaklarının davalı taraftan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; davacının ihbar ve kıdem tazminatının ödendiğini, dava konusu alacakların bulunmadığını, davacının 28 gün yıllık izne hak kazandığını ancak 41 gün yıllık izin alacağı ödemesi yapıldığını ayrıca sehven 2.027,00 USD fazladan ödeme yapıldığını, davacının bir alacağının bulunması hâlinde bu miktarın alacaklarından mahsup edilmesini, alacağının çıkmaması hâlinde ise bu miktarın davacıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; davacıya ait ücret bordrolarında hemen hemen her ay 57 saat üzerinden fazla çalışma ile hafta tatili tahakkuku bulunduğu, toplam tutarın 3.200,00 USD'ye karşılık gelen bir ödeme olduğu ancak bu tahakkukların ücretin kendisi olduğu, bu nedenle davacının ücretinin 3.200,00 USD olduğunun kabulü gerektiği, gerek işten ayrılış bildirgesi gerek davacıya kıdem tazminatı adı altında ödeme yapılması dikkate alınarak iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğini davalının ispat edemediği, davacının 2 yıl, 7 ay, 4 gün üzerinden hak kazandığı kıdem tazminatı alacağından davalının ödediği bedel mahsup edilerek bakiye kıdem tazminatı alacağının kabulü gerektiği, davacının hizmet süresine göre hak kazandığı izin gün sayısının 28 gün olduğu, sunulan belgelerden 35 gün izin kullandığının görüldüğü, bunun yanında davacıya yıllık izin ücreti adı altında ödeme yapıldığı, davacının yıllık izin talebinin reddedilmesinin sebebi dava açıldıktan sonra ödeme yapılması değil zaten kullanılmamış yıllık izin süresinin bulunmaması olduğu, banka kayıtlarında dava

tarihinden sonra bloke iadesi ödemesi adı altında 1.000,00 USD ödendiği, incelenen puantaj kayıtları doğrultusunda davacının fazla çalışma, ulusal bayram ve genel tatil ile hafta tatili alacaklarının bulunduğu, puantaj kayıtlarına göre belirlenen bu alacaklara indirim uygulanmaması gerektiği gerekçeleri ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. İstinaf Sebepleri

Davalı vekili; yerel Mahkemece taraflarına yemin teklif etme hakları bulunduğu hatırlatılmadan karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu, Mahkemenin hükme esas aldığı bilirkişi raporlarında, davacının ücretine dair yapılan tespit ve değerlendirmelerin hatalı olup bu hatalı tespit ve değerlendirmeler ile verilen kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu, davacının müvekkili Şirketten kıdem tazminatı alacağı bulunmadığını, davacının ödenmeyen kıdem tazminatı alacağı bulunmamaktayken bilirkişi raporu doğrultusunda davacı lehine bakiye kıdem tazminatı alacağına hükmedilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu, davacının müvekkili Şirketten fazla çalışma ücreti, hafta tatili ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacakları bulunmadığını, fazla çalışma ücreti, hafta tatili ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacakları için %30 oranında indirim yapılmamasının hatalı olduğunu, hükme esas alınan bilirkişi raporlarında, para birimi olarak Amerikan doları üzerinden raporlar düzenlenmesi ve Mahkemenin de bu raporlar doğrultusunda karar vermesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu, davacıya fazladan ödenen 2.027,00 USD'nin davacının bu dava sebebiyle bir alacağının çıkması hâlinde bu alacaklarından takas mahsubu talep edildiği hâlde Mahkemenin bu talepleri hakkında bir karar vermemesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu beyan ederek Mahkeme kararının kaldırılmasını ve davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

C. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; Mahkemece hükme esas alınan ücretin, işçinin yaşı ve kıdemi ile yaptığı iş nazara alınarak tanıkların beyanları, fazla çalışma tahakkuklarının dâhil edilerek her ay sabit ödemelerin yapılması, banka kaydında fazla çalışma ödemesi açıklaması bulunmaması hususları hep birlikte değerlendirildiğinde 3.200,00 USD olduğu kabulünün yerinde olduğu, davacının toplam hizmet süresi ve tespit edilen en son giydirilmiş brüt ücreti dikkate alınarak kıdem tazminatı alacağından davalı tarafından ödenen miktarın düşüldüğü, kıdem tazminatının ve diğer işçilik alacaklarının Türk parasıyla ödenmesi gerektiği yönünde bir yasal düzenleme bulunmadığı, o hâlde yabancı para üzerinden ücret alan işçiler yönünden talep

olması hâlinde kıdem tazminatının yabancı para cinsinden hesaplanmasına yasal bir engel bulunmadığı, dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 Sayılı Kanun) 139 uncu maddesinde takasın koşullarının düzenlendiği, davalı tarafın, bilirkişi kök ve ek raporlarına beyan dilekçelerinde, takas hususunda itirazda bulunmadığı, bu nedenle davalının bu yöne ilişkin istinaf talebine de itibar edilmediği gerekçeleri ile davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davalı vekili; istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü sebepleri tekrar ederek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozularak ortadan kaldırılması istemi ile temyiz yoluna başvurmuştur.

C. Gerekçe

1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Taraflar arasındaki uyuşmazlık, davacı ücretinin doğru belirlenip belirlenmediği ile bakiye kıdem tazminatı alacağıının bulunup bulunmadığı, fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil alacaklarının ispatı ve hesaplanması ile bu alacaklara indirim uygulanmasının gerekip gerekmediği, davalının fazladan ödediği yıllık izin ücretinin davacının diğer alacaklarından mahsubunun gerekip gerekmediği hususlarına ilişkindir.

2. İlgili Hukuk

1. 6100 sayılı Kanun'un 369 uncu maddesinin birinci fıkrası ile 371 inci maddeleri,

2. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32, 41, 44, 46, 47 ve 53 üncü maddeleri.

3. 6098 Sayılı Kanun'un 139 uncu maddesi şöyledir:

"İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir.

Alacaklardan biri çekişmeli olsa bile takas ileri sürülebilir.

Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir."

4. 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun'un 24 ve 27 nci maddeleri.

3. Değerlendirme

1. Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen

gerekçelere göre davalı vekilinin aşağıda yer alan paragrafların kapsamı dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

2. Takas, borcu sona erdiren nedenlerden biridir. 6098 sayılı Kanun'un 139 uncu maddesi uyarınca, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar parayı veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise iki tarafın her biri borcunu alacağı ile takas edebilir. Sonuçta her iki borç da az olanı oranında sona erer.

3. Takastan bahsedilmek için, her şeyden önce iki ayrı kimsenin karşılıklı olarak birbirlerinden alacaklı olmaları gerekir. Henüz doğmamış veya takas anında sona ermiş alacaklar takas edilemez. Takas edilecek alacaklar aynı nitelikte, aynı türden olmalıdır. Borçlar doğdukları anda aynı türden olabileceği gibi sonradan da aynı türden olabilirler. Ancak takas hakkının kullanıldığı anda, mutlaka aynı türden olmaları zorunludur. Bir alacağın takası için gerekli olan bir diğer şart da alacağın muaccel olmasıdır. Alacaklı tarafından zaman itibarıyla ifası istenebilir bir borç olması gerekir. Takas edilecek alacağın muaccel olması, buna karşılık asıl alacağın (karşı taraf asıl alacağının) sadece ifa edilebilir bulunması yeterlidir.

4. Takas hakkını ileri sürenin alacağı, dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Takası ileri süren tarafın alacağının tartışmalı olması, takas ileri sürülmesine engel değildir. Alacağı tartışmasız olan taraf bu takasa itiraz edebilir ve kendi alacağını dava edebilir. Takası ileri süren tarafın bunun için dayandığı alacak, talep ve dava edilebilir bir alacak olmalıdır. Bunun istisnası zamanaşımına uğramış borçlarda görülür. 6098 sayılı Kanun'un 139 uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre zamanaşımına uğrayan alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla mümkündür.

5. Kanun takas için bir irade açıklaması aramaktadır. Takası gerçekleştirmek için irade açıklamasına takas beyanı denir. Bu beyan tek taraflı bir hukuksal işlemdir. Bu işlem bir yenilik doğuran hakka dayanır. Tarafların biri, borcu ile alacağını takas ettiğini karşı tarafa bildirerek bu hakkını kullanmış olacaktır. Takas hukuki niteliği itibarı ile bozucu yenilik doğuran bir haktır. Borçlunun takas hakkını kullanma isteğini, alacaklıya bildirmesi gerekir. Takas bir sözleşme olmadığı için karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Takas aynı zamanda borcu sona erdirdiği için bir tasarruf işlemidir. Bu nedenle borçlunun takas edilecek alacak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması gerekir.

6. Takas bir def'dir. Taraflarca ileri sürülmedikçe kendiliğinden dikkate alınmaz. Takas, karşılık dava olarak ileri sürülebileceği gibi def'i olarak da ileri sürülebilir. Takasın def'i olarak ileri sürüldüğü davada, takas ve mahsup sonucu kalan ve hüküm altına alınan miktar üzerinden yargılama harcı alınacak, takas ve mahsup def'i nedeni ile reddedilen miktar üzerinden ileri süren yararına vekâlet ücreti ve yargılama giderine karar verilecektir.

7. Somut uyuşmazlıkta, davalı vekili süresinde vermiş olduğu cevap dilekçesi ile davacıya sehven 2.027,00 USD yıllık izin alacağı için fazla ödeme yaptıklarını, bu miktarın davacının dava konusu işçilik alacaklarının bulunması hâlinde bu alacaklardan mahsubunu, bulunması hâlinde ise davacıdan tahsilini talep etmiş, İlk Derece Mahkemesince bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş; Bölge Adliye Mahkemesince ise davalının bilirkişi raporu ile ek raporuna itirazında bu konuda itirazda bulunmadığı gerekçesi ile davalının bu yöndeki istinaf talebinin reddine karar verilmiştir. Davalı tarafından süresi içinde sunulmuş olan cevap dilekçesinde davacının dava konusu işçilik alacaklarının bulunması hâlinde, yapılan ödemenin alacaklardan mahsubu talep edildiğinden davalının bilirkişi raporu ile ek raporuna bu yönden itiraz etmediği gerekçesi ile talebin dikkate alınmaması yerinde görülmemiştir. Belirtilen sebeple, süresinde ileri sürülen takas mahsup def'i hakkında değerlendirme yapılmak üzere hükmün bozulması gerekmiştir.

8. Davacının dava konusu hafta tatili ile ulusal bayram ve genel tatil alacakları dosyaya sunulan puantaj kayıtlarına göre hesaplanarak hüküm altına alınmış ise de, puantaj kayıtlarının incelenmesinde, hafta tatili yönünden davacı Kasım 2015'te 3 hafta çalıştığı hâlde 4 hafta üzerinden, ulusal bayram ve genel tatil alacağı yönünden ise Mayıs 2016'da 1 gün çalıştığı hâlde 2 gün, Ocak 2017'de çalışmadığı hâlde çalışmış ve Ekim 2015'te çalışmadığı hâlde 1,5 gün çalışmış olduğu kabul edilmiştir. Davacının hafta tatili alacağının çalıştığı kabul edilen hafta tatili sayısından 1 gün, ulusal bayram ve genel tatil alacağının ise 3,5 gün eksik hesaplanması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi de hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA,

Peşin alınan temyiz harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine,

Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

22.05.2023 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.